

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ
(21-3-2021)

A1α. α) ΣΩΣΤΟ β) ΣΩΣΤΟ γ) ΛΑΘΟΣ δ)ΣΩΣΤΟ ε)ΣΩΣΤΟ
στ) ΣΩΣΤΟ

A1β.

διὰ τοῦτο: ο εμπρόθετος αναφέρεται στη φράση «*εἴ τις κομᾶ*», δηλαδή στη συνήθεια κάποιων να διατηρούν μακριά κόμη.

τῶν τοιούτων: η αντωνυμία αναφέρεται στα μετοχικά σύνολα «*μικρὸν διαλεγόμενοι*» και «*κοσμίως ἀμπεχόμενοι*», δηλαδή στη νοοτροπία κάποιων να μιλούν λίγο και να ντύνονται ωραία.

A1γ.

- Με τη φράση «*ἐμαντῶ δοκῶ φιλοτιμότερον διατεθῆναι τοῦ δέοντος*» ο Μαντίθεος παραδέχεται ότι η επιθυμία του να ασχοληθεί με την πολιτική ήταν υπερβολική και αταίριαστη με τη νεανική του ηλικία.
- Με τη φράση «*ὥστε ὀρῶν ὑμᾶς ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντας*» ο Μαντίθεος αναφέρεται στη θετική γνώμη που είχαν οι βουλευτές για όσους ασχολούνταν με τα κοινά και την πολιτική, κάτι που τον ώθησε στην πρόωρη πολιτικοποίησή του.

B1. Ο Μαντίθεος στον επίλογο αναφέρει και ταυτόχρονα επιχειρεί να ανασκευάσει άλλο ένα στοιχείο του κατηγορητηρίου: ότι σε νεαρή ηλικία αγόρευσε ενώπιον της Εκκλησίας του Δήμου, γεγονός που εξόργισε κάποιους. Δεν αρνείται ούτε αυτή την κατηγορία, αλλά θα προσπαθήσει να την ανασκευάσει. Αρχικά υποστηρίζει ότι αναγκάστηκε να αγορεύσει, για να υπερασπιστεί προσωπικά και οικογενειακά ζητήματα, δηλαδή για να σώσει την πατρική περιουσία από τον κίνδυνο της δήμευσης. Παραδέχεται με ειλικρίνεια, ευγένεια και εντιμότητα ότι επέδειξε υπέρμετρη πολιτική φιλοδοξία («*ἐμαντῶ ... δέοντος*»). Ωστόσο, δικαιολογεί τη συμπεριφορά του αυτή αναφέροντας τα κίνητρα που τον ώθησαν σε αυτή.

Βασικός λόγος για την ενασχόληση του Μαντιθέου με την πολιτική ήταν η συνέχιση της προγονικής παράδοσης. Η επιθυμία του να μιμηθεί τους προγόνους και να ακολουθήσει τις προγονικές παραδόσεις και τα πατροπαράδοτα έθιμα αλλά και να τιμήσει τη δημοκρατία, τον παρακίνησαν να ασχοληθεί με τα κοινά «*ἅμα μὲν τῶν προγόνων...πράττοντες*». Με την αναφορά του αυτή στους προγόνους

επιτυγχάνει να συγκινήσει τους βουλευτές, που κυριεύονται από αισθήματα υπερηφάνειας, αφού ακούνε τον Μαντίθεο να αναφέρεται στο ένδοξο παρελθόν της πόλης τους.

Δικαιολογεί τη φιλοδοξία του με ένα ακόμη επιχείρημα: όσοι ασχολούνταν με τα κοινά ήταν, κατά γενική ομολογία της αθηναϊκής κοινωνίας, άξιοι να αναλάβουν δημόσιο αξίωμα. Σημαντικό ρόλο στη συμπεριφορά του διαδραμάτισε η στάση των βουλευτών και το πρότυπο ζωής που προβάλλουν («ἄμα μὲν ὑμᾶς ... εἶναι»). Είναι γεγονός ότι οι αρχαίοι Αθηναίοι θεωρούσαν τιμητικότερη ενασχόληση τη συμμετοχή στην πολιτική ζωή και μάλιστα πρόσβευαν ότι συνειδητοποιημένος και υπεύθυνος πολίτης ήταν μόνο αυτός που είχε ενεργή συμμετοχή στα κοινά. Έτσι, λοιπόν, οι βουλευτές δεν πρέπει να αντιμετωπίσουν με αρνητική διάθεση τον Μαντίθεο εξαιτίας των πολιτικών του φιλοδοξιών, αλλά με εκτίμηση, αφού εκείνος υιοθέτησε αυτή τη συμπεριφορά, για να ανταποκριθεί στις δικές τους αντιλήψεις.

B2. Ο ρήτορας με τον επίλογο (σύμφωνα με τον Αριστοτέλη) εξυπηρετούσε συγκεκριμένους στόχους: να εξασφαλίσει την εύνοια για τον απολογούμενο και αντιπάθεια για τον αντίπαλο, να τονίσει ή να μειώσει τη σημασία ορισμένων πραγμάτων, να συγκινήσει με παθοποιία και να ανακεφαλαιώσει (ανάμνηση).

Ο Λυσίας ολοκληρώνει την απολογία του με απροσδόκητο αλλά εύστοχο τρόπο. Ο συγκεκριμένος επίλογος διαφοροποιείται από τους στόχους που υπηρετούσε ο επίλογος σύμφωνα με τους κανόνες της ρητορικής. Δεν γίνεται ανακεφαλαίωση (ανάμνηση), ούτε δίνεται έμφαση σε κάποια από τα γεγονότα που διηγήθηκε, καθώς θεωρούσε ότι δεν άξιζε καμιά άλλη αναφορά στους κατηγορούς του, που θεωρούσε ψεύτες και συκοφάντες. Κλείνει απότομα τον λόγο του, ενώ ο μόνος στόχος που εξυπηρετείται είναι η προσπάθεια απόσπασης εύνοιας των βουλευτών. Μέχρι και το τέλος του λόγου ο Μαντίθεος συνεχίζει την προσπάθεια αναίρεσης της κατηγορίας για την πρόωγη νεανική πολιτικοποίησή του, χωρίς να κάνει καμιά ανακεφαλαίωση για όσα προείπε. Οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι προφανές ότι δεν γίνονται τυχαία. Ο σκοπός του Λυσία είναι να σκιαγραφήσει την προσωπικότητα του πελάτη του με βάση το νεαρό της ηλικίας του. Η αυτοπεποίθηση, ο αυθορμητισμός και η υπερηφάνεια, που επιδεικνύει σε όλο τον λόγο ο Μαντίθεος, είναι στοιχεία ενός νέου ανθρώπου που θεωρεί ότι αναίρεσε το κατηγορητήριο και δεν νιώθει την

ανάγκη να κάνει «ανάμνηση» αλλά και ούτε να παρακαλέσει τους βουλευτές. Δεν επέλεξε να προκαλέσει συμπόνια και λύπη στο ακροατήριο και τους βουλευτές, γιατί αυτό δεν αρμόζει στο ανώτερο ήθος και στην αξιοπρέπεια του, αλλά επιδίωξε να προκαλέσει ευνοϊκό κλίμα και εκτίμηση για το πρόσωπό του.

B3. 1στ - 2δ - 3η - 4α - 5ι - 6γ - 7β - 8ε - 9θ - 10ζ.

B4α.

ἀπελείφθην: έκλειψη-έλλειμμα-υπόλοιπο- λιποθυμία

κοσμίως: υπόκοσμος-διακόσμηση-κοσμογραφία- κοσμοθεωρία

πολεμίους: πολεμοχαρής-πολεμοφόδια-συμπολεμιστής- καταπολέμηση

ἕτεροι: ετεροπροσωπία- ετεροκατεύθυνση-ετερώνυμος-ετερόπτωτος

διατετέλεκα: εκτέλεση-συντέλεια-τελετουργία-ημιτελικός

B4β.

ρήτορας : λέγειν - διαλεγόμενοι

παράθεση: διατεθῆναι

μελετηρός : ἀμελοῦντες

αγορά: δημηγορῆσαι

επίσκεψη: σκοπεῖν

B5. Στο δοθέν απόσπασμα ο Σωκράτης δέχεται τα ειρωνικά σχόλια του Αντιφώντα για την εξωτερική του εμφάνιση και για τον τρόπο ζωής του. Ο Αντιφώντας επικεντρώνεται στη λιτή ενδυμασία του Σωκράτη («φοράς ρούχο ... χειμώνα»), στην απουσία υποδημάτων («συνεχώς είσαι ξυπόλυτος»), στα ευτελή ποτά και φαγητά που καταναλώνει («τρέφεται ... ποτά») και στο γεγονός ότι δεν λαμβάνει χρήματα από τους μαθητές του («κι όμως δεν παίρνεις χρήματα»). Με τα σχόλιά του αυτά φαίνεται ότι ενδιαφέρεται κυρίως για την εξωτερική εμφάνιση του Σωκράτη και όχι για το υψηλό πνευματικό του επίπεδο. Έτσι πιστεύει ότι θα υποβαθμίσει τον Σωκράτη στα μάτια των μαθητών του και θα τον μειώσει ως φιλόσοφο και δάσκαλο. Αντίστοιχη κριτική για την εξωτερική του εμφάνιση και ειδικότερα για τα μακριά του μαλλιά δέχθηκε και ο Μαντίθεος από κάποιους, οι οποίοι πίστευαν πως με αυτό τον τρόπο θα του στερήσουν το βουλευτικό αξίωμα.

Ο Μαντίθεος ως νέος αριστοκρατικής καταγωγής διατηρούσε μακριά κόμη και οι ενδυματολογικές προτιμήσεις του θεωρούνταν αντίθετες και προκλητικές για τους δημοκρατικούς, καθώς αποτελούσαν συνήθειες των

Σπαρτιατών, διότι οι μνήμες του τυραννικού καθεστώτος των τριάκοντα δεν είχαν σβήσει ακόμα. Οι αντίπαλοί του, εκμεταλλεζόμενοι την εμφάνισή του, ήθελαν να επισημάνουν ότι ήταν άνθρωπος με ολιγαρχικές τάσεις. Αναφέρεται, λοιπόν, ο ίδιος στην εμφάνισή του, για να προλάβει αυτή τη δυσμενή εξέλιξη, με σκοπό να δηλώσει ότι πρόκειται για μια απλή συνήθεια, η οποία δεν πρέπει να συνδέεται με την αφοσίωσή του στην πόλη και στους δημοκρατικούς θεσμούς της. Γι' αυτό και προβάλλει ως κριτήριο αξιολόγησης του πολίτη τις πράξεις του και όχι την εξωτερική εμφάνιση («οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως ... σκοπεῖν»), αφού πολλές φορές το παρουσιαστικό παρασύρει σε λαθεμένες εντυπώσεις, ενώ μόνο η λογική κρίνει ορθά και δίνει βαρύτητα στα έργα. Τα καλά έργα είναι το αντικειμενικό μέτρο κρίσεως, η συμπεριφορά στη στρατιωτική ζωή και στην κοινωνία, ενώ η εμφάνιση είναι ένα υποκειμενικό κριτήριο, που αφορά την αισθητική του καθενός («Καίτοι χρή τούς φιλοτίμως καὶ κοσμίως πολιτενομένους ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν, ἀλλ' οὐκ εἶ τις κομᾶ, διὰ τοῦτο μισεῖν»). Υποστηρίζει ότι η μεγαλοψυχία, το θάρρος και η προθυμία του για την εκτέλεση των καθηκόντων του είναι τα αντικειμενικά κριτήρια ήθους, ενώ η εξωτερική εμφάνιση δεν μπορεί να αποτελεί ασφαλές και επαρκές κριτήριο, ώστε να καταλήξουν οι βουλευτές σε ορθά συμπεράσματα για τον χαρακτήρα ενός ανθρώπου. Πολλοί, ενώ μιλούν χαμηλόφωνα και ντύνονται ευπρεπώς, έχουν γίνει αίτιοι μεγάλων κακῶν, ενώ άλλοι που τα αμελούν αυτά, έχουν ευεργετήσει τους συνανθρώπους τους («πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν διαλεγόμενοι καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν αἴτιοι γεγόνασιν»). Με αυτές τις απόψεις προσπαθεί να πείσει τους ακροατές ότι τα επιχειρήματά του στηρίζονται σε γενικά αποδεκτές αλήθειες και έχουν καθολικό κύρος. Διαχωρίζει, λοιπόν, το «εἶναι» από το «φαίνεσθαι».

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Πες μου, είτε, Ευθύδημε, σου ήρθε ποτέ ως τώρα (στον νου) να αναλογιστείς πώς οι θεοί έχουν κατασκευάσει (δημιουργήσει) με επιμέλεια αυτά που χρειάζονται οι άνθρωποι; . . . Αλλά γνωρίζεις, βέβαια, είπε, ότι αφενός πρώτα χρειαζόμαστε το φως, το οποίο σε εμάς οι θεοί παρέχουν; Μα τον Δία, είπε, αυτό, βέβαια, αν δεν είχαμε φως, θα ήμασταν όμοιοι με τους τυφλούς, εξαιτίας βέβαια των δικών μας ματιών (επειδή βλέπουμε με τα μάτια μας). Αλλά, όμως, επειδή χρειαζόμαστε ανάπαυση, παρέχουν σ' εμάς τη νύχτα, (που είναι) πολύ καλό μέσο ανάπαυσης.

Γ2. Στο δοθέν απόσπασμα ο Σωκράτης υπενθυμίζει στον Ευθύδημο όλα αυτά που οι θεοί προσφέρουν στους ανθρώπους, για να κάνουν πιο άνετη τη διαβίωση τους. Συγκεκριμένα, αναφέρεται στα φυσικά φαινόμενα και στα στοιχεία της φύσης που συνοδεύουν τον άνθρωπο από την πρώτη μέρα της δημιουργίας του. Αρχικά, του αναφέρει την προσφορά του φωτός («ὄτι πρῶτον μὲν ... παρέχουσι;»), που χωρίς αυτό οι άνθρωποι θα ήταν όμοιοι με τους τυφλούς. Συνεχίζοντας περνά στο δώρο της νύχτας («καὶ τὴν νύκτα παρέχουσιν ἡμῖν»), την οποία οι θεοί πρόσφεραν στον άνθρωπο, για να μπορεί να αναπαύεται. Εξαιτίας, όμως, του γεγονότος ότι η νύχτα είναι σκοτεινή, οι θεοί προέβλεψαν τη δημιουργία των άστρων στον ουρανό («ἄστρα ἐν νυκτί ἀνέφηναν»), για να μπορούν οι άνθρωποι να δραστηριοποιούνται και τις βραδινές ώρες. Σε αυτό βοηθάει και η σελήνη, που επιπρόσθετα χρησιμεύει και στη διαίρεση του μήνα σε μέρες («τοῦ μηνός τὰ μέρη φανερά ἡμῖν ποιεῖ»). Τέλος, ο Σωκράτης αναφέρεται στη μεγάλη προσφορά των θεών προς τον άνθρωπο, τη φωτιά, που τους προστάτεψε από το κρύο («ἐπίκουρον μὲν ψύχους»), τους βοήθησε να αντιμετωπίσουν το σκοτάδι («ἐπίκουρον δὲ σκότους»), αλλά και να προβούν σε πάρα πολλές κατασκευές απαραίτητες στην καθημερινότητά τους, ώστε να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο («συνεργὸν δὲ πρὸς πᾶσαν τέχνην ... χρησίμων κατασκευάζονται»).

Γ3α.

εἶχομεν: σχεῖν

ποιεῖ: ποιῶ

εἶπέ: εἰρηκῶς εἶης/εἰρήκοις

πράττομεν: ἐπράξω

Γ3β. τῆ σελήνη - τῆ νυκτί - τῷ μηνί - τῷ μέρει - τῷ πυρί

Γ3γ. «ἅ ἐμοὶ/μοι ὁ θεός παρέχει»

Γ3δ. ἡ πᾶσα - ἡ ὁμοία - ἡ ἡμετέρα

Γ4α.

φωτός: αντικείμενο στο ρήμα **δεόμεθα**.

ὅμοιοι: κατηγορούμενο στο ενν. **ἡμεῖς** μέσω του συνδετικού **ἄν ἡμεν**.

χάριτος: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός ως γενική της αξίας στο **ἄξιον**.

κάλλιστον: ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός ως επιθετικός προσδιορισμός στο *ἀναπαυτήριον*.

Γ4β.

«ὅτι πρῶτον μὲν φωτός δεόμεθα» = ονοματική ειδική πρόταση.

«ἐπειδή ὁ μὲν ἥλιος... πάντα σαφηνίζει» = επιρρηματική αιτιολογική πρόταση.

Γ4γ.

Υπόθεση = εἰ μή εἶχομεν φῶς = εἰ + οριστική ιστορικού χρόνου

Απόδοση = ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν = δυνητική οριστική

Ο υποθετικός λόγος δηλώνει το αντίθετο του πραγματικού.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟ υπόθεση = εἰάν (ἂν, ἦν) μή ἔχωμεν φῶς
 ἀπόδοση = ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἐσόμεθα

Αρεΐτολμο
Δάφνη - Ἄγ. Δημήτριος